
درد دل

تحریر نوین نفثة المصدور

تالیف شهاب الدین محمد منشی نسوی

تحلیل، توضیح و تعلیق: منصور ثروت

سرشناسه	: نسوی، محمد بن احمد، - ۱۰۴۷ ق.
عنوان و نام پدیدآور	: درد دل: تحریر نوین نفثة المصدور / سالیف شهاب الدین محمد منشی نسوی: تحلیل، توضیح و تعلیق منصور ثروت.
مشخصات نشر	: تهران: نشر علمی، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۳۶۰ ص.
شابک	: ۶ - ۲۰۹ - ۴۰۴ - ۹۶۶ - ۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۲۷۷.
عنوان دیگر	: تحریر نوین نفثة المصدور.
موضوع	: نثر فارسی - - قرن ۷ ق.
شناسه افزوده	: ثروت، منصور، ۱۳۲۷-
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۹۱ ن/۷ PIR۵۳۱۸
رده‌بندی دیوبی	: ۸۳/۸۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۹۶۱۷۵

خیابان انقلاب - مقابل دانشگاه تهران شماره ۱۲۲۴

تلفن: ۶۶۴۶۰۶۶۷ - فکس: ۶۶۴۹۶۶۱۱

درد دل

تحریر نوین نفیثة المصداور

تالیف شهاب‌الدین محمد منشی نسوی

تحلیل، توضیح و تعلیق منصور ثروت

چاپ اول: ۱۳۹۱

تیراژ: ۱۱۰۰ نسخه

لیتوگرافی: کوثر

چاپ: مهارت

شابک ۶-۲۰۹-۴۰۴-۹۶۴-۹۷۸

مرکز بخش: انتشارات علمی - خیابان انقلاب - مقابل دانشگاه تهران

شماره ۱۲۲۴ تلفن: ۶۶۴۶۵۹۷۰ - ۶۶۴۶۰۶۶۷

فهرست

۷	 سرسخن
۱۱	 بخش اول
۱۳	 شرح حال نویسنده
۱۶	 آثار محمد منشی نسوی
۲۳	 دلایل ورود نثر به سبک مصنوع و متکلف
۲۵	 محتوای نفثة المصدور
۳۹	 تحلیلی کوتاه از عصر نویسنده
۶۳	 چرا محمد و جلال الدین شکست خوردند
۸۳	 ویژگیهای مغولان
۱۰۳	 بخش دوم / تحریر نوین
۱۰۵	 آههای سینه مسلول
۱۸۵	 بخش سوم / متن اصلی نفثة المصدور
۱۸۷	 متن اصلی نفثة المصدور

بخش چهارم / توضیحات ۲۸۳

اصل آیات، احادیث، ضرب المثلها و بیتهای عربی همراه با توضیح برخی

نکات ۲۸۵

فهرستها

فهرست آیات قرآنی ۳۲۷

فهرست احادیث، امثال، حکم، کلمات بزرگان و جمله های عربی ۳۲۹

فهرست آغاز بیتهای عربی ۳۳۳

فهرست مصرعهای عربی ۳۳۵

فهرست آغاز بیتها و مصرعهای فارسی ۳۳۷

فهرست عمومی اسامی خاص، القاب، فقه ها، اشخاص، اماکن، سلسله ها و

قبیله ها ۳۴۱

منابع ۳۵۳

سرسخن

یکی از مشکلات منهای کهن، بهره آنها که به نثری متکلف و مصنوع نوشته شده، خواندن و فهمیدن آنها در روزگار ماست. روزگاری که نه شیوه‌های قدیمی تحصیلی رایج است و نه باگرفزاریه‌ای دیبای معاصر ممکن. حال اگر دانشجویان رشته زبان و ادبیات فارسی به اجبار با اینگونه متن‌ها سروکار داشته باشند، برای دانشجویان دیگر رشته‌های علوم انسانی بریزه تاریخ و جامعه‌شناسی چنین اجباری وجود ندارد. در حالیکه برخی از این متن‌ها به جهت دارا بودن محتواهای غنی ادبی، تاریخی، سیاسی، اجتماعی و فرهنگی حیف است به خاطر چنین نثر پیچیده‌ای به مرور در بونه فراموشی گذاشته شود.

با اعتقاد به این حقیقت است که نویسنده این سطرها، در سال ۱۳۶۲ متن سه جلدی تاریخ جهانگشای عظاملک جوینی را به نثری ساده و آورد و تجربه در طول بیست و هشت سالی که از این اقدام می‌گذرد نشان داد که تا چه اندازه چنین کاری مفید می‌تواند باشد.

سی و چند سال پیش که در خدمت استاد مرحوم و دانشمند کم‌نظیر، استاد حسن قاضی طباطبایی برخی منها را در دوره کارشناسی ارشد می‌خواندم، این شانس را داشتم که متن جهانگشا را با ایشان تلمذ کنم و همان تشویقها بود که مرا بدان کار واداشت.

دست بر قضا، همین متن نفثة المصذور را نیز در پیشگاه آن معظم می خواندم. نتیجه آنکه از خواندن همین متن نیز لذتها بردم و پس از پایان تصمیم گرفتم همان کاری را که با جهانگشای کرده بودم بر نفثة المصذور نیز روا دارم و این خواسته را شروع کردم و تا جایی رساندم. اما به روزگاران آن تحریر گم شد. با آنکه بیش از چهل سال از آن ایام حسرت ناک می گذرد، اما همیشه آرزو داشتم این تصمیم را بار دیگر عملی کنم و امسال به فضل پروردگار بالاخره آن فرصت پیدا شد.

فکر می کنم الزاماً حاضر و تحریر جهانگشای می توانند از جهاتی مکمل یکدیگر محسوب شوند. چه از حیث روشن کردن پیچیدگیهای موجود در داخل هر دو متن و چه از جهت تصویر کاملتر از فاجعه مغول و چه از جهت شناسایی برخی از رجال تاریخی این عصر.

لازم به یادآوری است در صورتی که این کار به نتیجه دلخواه برسد، همه مدیون دو بزرگوار دیگر است. نخست اگر چاپ استاد مرحوم فاضل دکتر امیرحسین یزدگری نبود، چنین کاری حداقل از من ساخته نبود. نه دانش کافی آن جناب به رحمت ایزدی پیوسته را دارم و نه زمانه ما اجازه چنین کاری را می دهد.

دوم باید رهین منت فاضل از دست رفته دیگری هم بود و آن مرحوم مجتبی مینوی است که تصحیح عالیقدر او از ترجمه سیرت جلال الدین، رهگشای مشکلات و یا اشارتهای مؤلف در نفثة المصذور است.

در این تحریر نوین، سعی شده است تا جایی که ذوق نگارنده اجازه می دهد، زیبایی، استحکام و قدرت انشای مؤلف حفظ شود. بعلاوه کوشیده ام عین جمله ها و عبارتها را بی کم و کاست به فارسی ساده برگردانم. هر جا که نیازی بوده است تا جمله مفهوم تر باشد، اگر کلمه ای بر عبارت مؤلف افزوده ام حتماً آن را داخل قلاب [] گذاشته ام.

در متن اصلی تغییرهای اندکی انجام گرفته است از جمله:

۱. چون در بخش تعلیقات اینجانب مرجع آیات نشان داده شده، این نوع ارجاعات از پاورقی متن اصلی حذف شده است.
 ۲. چون تعلیقات اصل متن در این جا حذف شده، بنابراین ارجاعات مصحح به تعلیقات او از پاورقیها برداشته شده است.
 ۳. در رسم الخط متن حاضر تمامی «به» حرف اضافه جدا نگاشته شد و هر جا که مقدور بود از تعداد نشانه‌ها کاسته گردید تا در متن ظاهر آراسته‌تری پدید آید.
- در ترجمه تمام آیات و عبارتهای عربی از تعلیقات مرحوم یزدگردی بهره جسته‌ام؛ مگر آنکه گاهی برای امروزی‌تر شدن فارسی‌ها دستی در آن برده باشم و یا برای روشنگری مطلب، افزون بر یادداشتهای ایشان از منابع دیگر سخنی آورده باشم. اما آیات قرآنی را بیشتر از ترجمه روان دکتر حدّاد عادل استفاده کردم. زیرا روانشاد یزدگردی ترجمه‌ها را غالباً از ترجمه‌های کهن آورده است که فهم معنی را تا حدودی مشکل می‌کند.
- تمام آیات، آیات، و هر آنچه به عربی بوده است پس از ترجمه، اصلش را به تعلیقات ارجاع داده‌ام. هر جا عبارتها نیازی به توضیح داشته است به اکتفاء تعلیقات نفثة‌المصدور و کتاب سیرت جلال‌الدین و گاهی خارج از این دو متن، با ذکر صفحه و شماره در تعلیقات اخیر آورده‌ام.
- و در نهایت برای آنکه خواننده هر دو متن را در اختیار داشته باشد، متن اصلی را هم در همین اثر گنجانده‌ام. لیکن در جهت تشمیع نفثة‌المصدور و بر اساس سلیقه شخصی که معتقدم هر متن را باید کالبدشکافی کرد و به نقد کشید تا هم متن روشن‌تر فهمیده شود هم خواننده در فضای لازم برای ورود به متن قرار گیرد، تحلیلی هم از تاریخ و اوضاع عصر و زمان نویسنده بدان افزوده‌ام.
- این اثر برای خود من نیز بنوعی مونس اوقات شد تا به ایام گذشته فرحبخش

زانوزدن در خدمت استادان بزرگ بازگردم و لحظاتی بار دیگر شیرینی ساعات از دست‌رفته در خدمت آن عزیزان را بازیابم. امیدوارم اهل فضل آن را بپسندند و انتقادهای خود را برای چاپهای بعدی متذکر شوند.

از آقای فؤاد مولودی دانشجوی فاضل دکتری زبان و ادبیات فارسی که این متن را یکبار با اصل مقابله کردند و تذکرات مفیدی دادند بسیار ممنونم. از سرکار خانم صدقیان و خانم لطیف‌زاده که با تحمّل فراوان این متن سنگین را به زیبایی و دقت تمام سر و فچینی کردند و در نهایت از آقای حسین و محمدعلی علمی ناشر محترم که این اثر را در سلسله انتشارات خود قرار دادند سپاسگزارم.

منصور ثروت

زمستان ۱۳۹۰